

1. ΥΠΟΘΕΣΗ ΣΝΟΥΝΤΕΝ ΚΑΙ ΠΡΟΣΩΠΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ

Μέσο: ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Ημ. Έκδοσης: . . . 25/09/2020 Ημ. Αποδελτίωσης: . . . 25/09/2020

Σελίδα: 13

Innews ΑΕ - Αποδελτίωση Τύπου - <http://www.innews.gr>



Υπόθεση Σνούντεν και προσωπικά δεδομένα

Της όρας **ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗΣ ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ***

Στον μυθιστορηματικού ενδιαφέροντος βίο και πολιτεία του Εντουαρντ Σνούντεν, από τις 2 Σεπτεμβρίου προστέθηκε ένα καινούργιο κεφάλαιο – σημαντικό, όσο και μάλλον αναπάντεχο: η απόφαση που εξέδωσε ομοσπονδιακό δευτεροβάθμιο δικαστήριο με κύριο αντικείμενο την υπόθεση τεσσάρων κατηγορουμένων για συνδρομή σε τρομοκρατική οργάνωση και παρεμπόδιση κρίσιμες για το πρόγραμμα παρακολούθησεων που είχε καταγγείλει ο Σνούντεν. Η πρωτόδικη καταδική των τεσσάρων, το 2013, στηρίχθηκε κυρίως σε αποδεικτικό υλικό που εισέφερε η κατηγορούσα αρχή, αντλώντας το κατά βάση από καταγραφές τηλεφωνικών παρακολουθήσεων της National Security Agency (NSA – η αμερικανική Εθνική Υπηρεσία Ασφαλείας). Στην πρόσφατη απόφασή του, ωστόσο, το δευτεροβάθμιο δικαστήριο διαπίστωσε ότι, κατ' αρχάς, το επίμαχο πρόγραμμα μαζικών παρακολουθήσεων, στο πλαίσιο του οποίου συνέλεξαν δεδομένα από τηλεφωνικές επικοινωνίες εκατομμυρίων Αμερικανών, εγείρει ζητήματα νομιμότητας, ενώ «ενδέχεται να έχει παραβιάσει την τέταρτη τροπολογία» του αμερικανικού Συντάγματος. Το δικαστήριο, παρά ταύτα, έκρινε ακολούθως ότι η επιτροπή των παράνομων συνομιλιών, που αξιολογήθηκαν στο πλαίσιο της εισαγωγικής δίκης, δεν υπήρξε ουσιώδης ως προς τη διαμόρφωση της πρωτόδικης κρίσης και την επιμνημόρνηση των δικαστών.

Το ενδιαφέρον της τελευταίας απόφασης συνδέεται κυρίως με τη διεκυστήριδα μεταξύ προστασίας της ιδιωτικότητας και της ασφάλειας. Το πρόγραμμα, του οποίου η νομιμότητα αμφισβητήθηκε από το αμερικανικό ομοσπονδιακό δικαστήριο, είχε υιοθετηθεί κατ' εξουσιοδότηση ειδικής διάταξης του περίφημου Patriot Act (section 215) και αφορούσε τη συλλογή επικοινωνιακών μεταδεδομένων – όχι, δηλαδή, του περιεχομένου αυτού καθεαυτού της τηλεφωνικής συνομιλίας, αλλά δεδομένων σχετιζόμενων με την επικοινωνία. Ως καταστατικός και ρητώς εκπεφρασμένος στόχος του αμφιλεγόμενου αυτού προγράμματος υπήρξε, κατά τους κυβερνητικούς επισπευδόντες, η αντιμετώπιση της παρατεταμένης απειλής τρομοκρατικών επιθέσεων.

Οι αποκαλύψεις πριν από επτά χρόνια του Σνούντεν – συνεργαζόμενου εκείνη την περίοδο με την NSA – για την ευαλωτότητα του συστήματος μαζικών παρακολουθήσεων υπήρξαν η αφετηρία των εν εξελίξει περιπετειών του. Ο Σνούντεν, διαθέτοντας εκ θέσεως ειδική γνώση και αξιόπιστη εσωτερική πληροφορόφορηση, δεν πείστηκε από τις καταστατικές προδιαγραφές του συστήματος. Τουναντίον, αμφισβήτησε τον αποκλειστικό προορισμό του προγράμματος ως υπερόπλου για την ασύμμετρη μάχη κατά της τρομοκρατίας, ενώ διέβλεψε πίσω από τις σχετικές διαβεβαιώσεις των υψηλόβαθμων αρμοδίων την αναζήτηση του πασιφανούς κράτους για ευπρόσωπα προσχήματα και πειστικά άλλοθι. Η σώρευση δεδομένων από τις υπηρεσίες του σκληρού κυβερνητικού πυρήνα ως προϊόντος

μαζικών τηλεφωνικών παρακολουθήσεων εκατομμυρίων πολιτών και η διαμόρφωση μιας ογκώδους βάσης δεδομένων, χωρίς τις ελάχιστες εγγυητικές προϋποθέσεις σε σχέση με τη διασφάλιση της ιδιωτικότητας, όφειλε κατά τον Σνούντεν να συνεγείρει τις δημοκρατικές συνειδήσεις των πολιτών. Η συνέχεια είναι γνωστή: η διαρροή αυτών των αρχείων στον Guardian, στη Washington Post και άλλου έπαιξαν κατηγορίες κατασκοπείας es βάρος του, ενώ αυτός έχει, στο μεταξύ, λάβει πολιτικό άσυλο στη Ρωσία. Η υψηλού ενδιαφέροντος σημειολογία της πρόσφατης απόφασης συνδέεται ακριβώς με το γεγονός ότι πρόκειται για τη δεύτερη φορά που η νομολογία των αμερικανικών δικαστηρίων αναγνωρίζει την αναγκαιότητα των δηλωμένων στόχων του προγράμματος «μαζικής επιτήρησης» σε σχέση με το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα, καθώς επίσης και το δυσανάλογο μέτρο της επέμβασης στο δικαίωμα της ιδιωτικότητας.

Στην εγχώρια κοινότητα των Αμερικανών «δικαιωματιστών» και παρά τη σημαντική χρονοκαθυστέρηση, η απόφαση του ομοσπονδιακού εφετείου καιρείστηκε ως νίκη και κατάφαση της ανάγκης για προστασία του δικαιώματος στην ιδιωτικότητα. Ο Σνούντεν δήλωσε ότι επτά χρόνια πριν, και ενώ διωκόταν ως εγκληματίας, αδυνατούσε απολύτως να φανταστεί ότι θα έφτανε κάποτε η ώρα που το δικαστήριο θα αναγνώριζε τον μη σύνομο χαρακτήρα των επίμαχων προγραμμάτων παρακολούθησης.

Το ευαίσθητο ζήτημα των κινδύνων που εγκυμονούν οι «μαζικές ή χωρικές άρσεις του απορρήτου» έχει απασχολήσει επίσης τη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου του Στρασβούργου. Δεδομένου ότι στην πλειονότητα των περιπτώσεων τέτοιες γενικευμένες άρσεις ενεργοποιούνται κατ' επίκληση λόγων εθνικής ασφάλειας ή για τη διακρίβωση εγκλημάτων βαριάς παραβατικότητας, η στάθμιση δεν είναι ποτέ εύκολη. Η πρόσφατη απόφαση του ομοσπονδιακού δικαστηρίου αναδεικνύει σύγκλιση των κριτηρίων στάθμισης και επιβεβαιώνει –τουλάχιστον επί του πεδίου– έναν σημαντικό, κοινό αξιακό παρονομαστή. Οι διευρυμένες καταγραφές τηλεφωνικών επικοινωνιών, ακόμη κι όταν ο έτερος όρος στάθμισης είναι η «salus patriae» –κατ' εξοχήν, ευρύχωρη, εξωνομική έννοια–, δεν μπορεί παρά να αντιμετωπίζονται με περίσκεψη και σκεπτικισμό.

Με άλλα λόγια, η απόρριψη αντανάκλαστικών λύσεων και πατριωτικού αυτοματισμού σε ψευδοδιλήμματα που αντιπαραθέτουν τον νόμο προς υπέρτερες σωτηριολογικές ανάγκες προσημετρείται πάντα ως νίκη για τη δημοκρατία. Εξάλλου, σε σχέση με το αληθώς «εθνικών», είναι γεγονός ότι το σωλαμικό μέτρο δεν ξεπεράστηκε ποτέ ως κριτήριο. Κάθε άλλη προσέγγιση –γενικευτική και συνοπτικός διατυπωμένη– είναι εξ ορισμού και a priori ύποπτη ως προς την οριοθέτηση των δικαιωμάτων. Ως τέτοια δε, οπωσδήποτε ελεγκτέα.

* Δικηγόρος, μέλος στην **Αρχή Διασφάλισης Απορρήτου των Επικοινωνιών**.